

Kutszegi Csaba

Anyanyelven táncolók

XXII. Zalai Kamaratánc Fesztivál - Zalaegerszeg, Gönczi Ferenc ÁMK és KEKI - 2006 április 7-9.

A Zalai Kamaratánc Fesztivál több évtizedes múltja tekint vissza, de engem idén szerencsétlenül először a jó sorsom azzal, hogy zsűritagként aktív résztvevője lehettem a rendezvénynek. Operaházi balett-táncosként és a *Színház* című folyóirat szerkesztő-kritikusaként nem kifejezetten a néptáncművészet fősodrában tevékenykedem, de a megtisztelő meghívás elfogadásakor annyit azért tudtam, hogy a Zalai Kamaratánc rangos fesztivál, és kevés olyan jelentős néptánc-koreográfus tevékenykedik honunkban, aki nem méretette meg magát legalább egyszer Zalaegerszegen. Egyszerűbben fogalmazva: zalai fesztiváldíj nélkül a néptáncművészetben egyszerűen illetlenség karriert csinálni.

Az újdonságvárás varázsos hangulata kicsit alább szállt bennem, amikor Énekes István (koreográfus, művészeti vezető, a fesztivál egyik szervezője) kezembe nyomta a versenyprogramot, amelyből megtudhattam, hogy másfél nap alatt huszonnyolc produkcióra kell majd figyelő szememet vetnem. Jóból is megárt a sok, gondoltam magamban, ilyen rövid idő alatt ekkora dózisban érkező műélményt egészséges szervezet képtelen feldolgozni. Óriásit tévedtem. Bár a műsorszámok között akadt egészségre ártalmas is, az összkép lehengerlően jó volt. Ami meg a saját, önző szempontomat illeti: én maradéktalanul jól éreztem magamat. Nemhogy megártott volna a jó, hanem sajnáltam, hogy hamar vége lett.

A fesztiválszervezők két kategóriában hirdettek koreográfusversenyt: autentikus folklórban és táncszínházban. Mindkettőbe a Kárpát-medence folklórkincséből merítő koreográfiákat vártak, de míg az előbbiben a hagyományos néptánc - igaz, a mai ízlésnek is megfelelő, korszerű színpadi eszközök igénybevételével történő - megjelenítésén volt a hangsúly, addig az utóbbi a néptánc-alapokból kiinduló, merész újításokat ösztönözte. Végignézve a produkciókat, elmondhatom, hogy mindkét kategóriába nevezett alkotások ékesen bizonyították a sokszor hangsúlyozott, fontos igazságot: sohasem szabad elfelejteni anyanyelven táncolni. A gyökerek feltárása, az archaikus formák kutatása és a motívumok évtizedes gyűjtése, rögzítése révén mára odáig jutottunk, hogy elmondhatjuk: páratlan kultúrkincs van a birtokunkban, amelyet kötelességünk megőrizni. De a megőrzésnek csak az egyik módja a hagyományhű koreográfiák hagyományosan szerkesztett néptáncesteken történő bemuta-

tása. Ezek az előadások fontos szereppel bírnak, de ha a néptáncművészet nem kísérletezik az alapanyagával, akkor néhány évtized múlva - a legjobb esetben - kevesek által távolról csodált múzeumi kincsé fog válni. Biztos vagyok benne, hogy a balettművészet sem őrizte volna meg nagyszerű XIX. századi hagyományait, ha nem lettek volna újítói. George Balanchine és Maurice Béjart munkássága nélkül ma fele annyian sem érdeklődnének *A hatyúk tava* iránt, Antonio Gades életműve híján pedig csak nagyon kevesek érezhetnék át, hogy a sevillai cigányok hajdanán andalúziai rokonaik és a hódító mórkok táncait is beillesztették flamencójukba. Számtalan történelmi példa mutatja: a legjobb hagyományörzők a jövőképek nélküli hagyományápolás harcos ellenzői. A zalai fesztivál egyik legnagyobb jelentőségének azt tartom, hogy a szellemiségében - a két kategória kiírásában - egyformán fontos helyet kap a két út.

Nehéz is ellenállni mindkét oldal csábításának. A hagyományosan szerkesztett-koreografált táncszámokban pazarul lehet technikailag-hangulatilag csillogni-villogni, a táncszínházi műalkotásokban pedig jöhet az extrém humor, a létbe vetett korszerű hősök vergődésének mélylélektani ábrázolása, a bátor önkifejezés, a provokálás. A mennyei ítélőszék előtt sem tudnám megmondani, hogy a két oldal közül melyiket szeretem jobban. Persze csak akkor szeretem őket, ha a műalkotások szakmailag igényesek, tehetségesek, tényleg jók. A XXII. Zalai Kamaratánc Fesztiválon erre, és az ellenkezőjére is akadt példa.

Autentikus néptáncban első díjat nyert a Magyar Állami Népi Együttes fiatal tagjai által koreografált *Emlékek a végekről* című alkotás. A koreográfiában megvalósult a kategóriakiírók és az alkotók szándéka: az előadáson korszerűen és ízlésesen bevilágított színpadi térben egyszerű mondanivalóval bíró, hagyományos délalföldi táncmotívumokkal fogalmazó „táncjátékfilm” pergett le. A táncszínházi kategóriában Juhász Zsolt nyert *Metszet* című koreográfiájával (előadta a BM Duna Művészegyüttes). A helyenként szakrális vokállal, szürreális zörejekkel és ritmikus szintetizátorzenével kísért táncjeleketben néptánc-elemekből kifejlesztett kortárcsanc-mozdulatokat láthatott a publikum. Négy pár (táncuk térformáival) háromdimenziós metszeteket hasított ki a térből és az időből, az elvont látvány persze a társkereső, egymással viszonyrendszert kialakító szereplők lelkiállapotát

tükrözte. A kortárs táncművek alkotói általában nem akarnak egyértelmű tanulságot szájbarágóan a nézőre tukmálni, helyette szabad, egyéni értelmezésre bíztatják a befogadókat. Ez alól a tisztelt zsűri sem vonhatta ki magát, a *Metszet*ek is többféle értelmezése bukkant elő a szakmai értékelésen. Hasonlóan járt a három másik táncszínházi díjazott is: Katona Gábor rendkívül „ütős”, expresszív *Me na szomja* (K.G.S.T. együttes), a néptáncot puha, plasztikus mozdulatművészettel ügyesen elegyítő *Nem akkor* című darab (Hágen Zsuzsa koreográfiája a pécsi „Hetedik” Kortárs Táncműhely előadásában) és az Ónodi Béla alkotta *Csellóra magyar* című opus (budapesti Kincső Kollektíva). Ez utóbbi az igen hatásos Sosztakovics-tételre komponált, asztalnál ülős, várakozós, borkiöntös mozdulatminimalizmusával váltott ki elmentmondó véleményeket. Autentikus néptáncban díjat kapott Varga János *Haida-haida, haida* című, kalus hagyományokat feldolgozó rendkívül energikus koreográfiája (Zalai Táncegyüttes), de nem maradt el tőle - sem a díjazásban, sem táncudásban - a Jászság Népi Együttes produkciója, a Szűcs Gábor koreografálta *Goral táncok* sem. A Kincső Táncegyüttes autentikus kategóriában is elvitte a harmadik díjat Kádár Ignác *Táncok Csíkszentdomonkosról* című koreográfiájával.

Illik megemlíteni a különböző különdíjakat kapottakat is. Varga János *Kutyakölyke*kjét a zalaegerszegi Fokla Táncegyüttes mutatta be. Az urbánus környezetben játszódó, az angolszász stomp-művészet magyar megfelelőjeként definiálható táncképben hatalmas sikert arattak a bravúrosan zörgő-doboló-táncoló fiúk. Bár autenti-

kus néptáncban indult a budapesti Folk Quartett *Kazetofon* című darabja (koreográfus a négy előadó: Sánta Gergő, Tókos Attila, Újszászi András és ifj. Zsuráfszki Zoltán), mégis igencsak hasonlított a *Kutyakölykek*hez. Fiatalos lendület, káprázatos táncudás jellemezte, volt benne egy „harlemi” sztereó magnó és némi barátságos hiphop- és break-gúnyoló motívum is. Nagy Myrtil és Konkoly László *Ipolymenti táncok*jával a pozsonyi Szöttes Kamara Néptáncegyüttes nyert különdíjat, hasonló elismerést kapott Mucsi János a *Lánc-táncért* (BM Duna Művészegyüttes). Az eddig említett produkciók mindegyike koreográfiai díjban részesült. Három együttes előadói díjat is kapott: a Zalai Táncegyüttes, a Jászság Népi Együttes és a pécsi Mecsek Táncegyüttes.

Összességében elmondható: a fesztiválon igen színes volt a felhozatal. Szép számmal bukkantak fel tehetséges próbálkozások, számos szemet gyönyörködtető megoldást is láthattunk, és - a fesztiválnak köszönhetően - jó néhány érett műalkotás is megszületett. Bár néhány, a Zalai Kamaratánccra régóta járó zsűritag-kollégám egy-egy gyengébb produkció láttán igencsak morgolódtott (sőt az értékelésen nagyon kemény kritikák is elhangzottak), én mégis azt mondom: ennél rosszabb fesztivál sohasem legyen. Ha meg jobb is lesz, annak ügyis mindegyik közös anyanyelvű hagyományörző és újító egyformán örül. Ha a végén szabad még egy igen szubjektív észrevételt tennem, közhírré teszem: a zalai prószánál finomabb ételt még nemigen ettem. A konyhaművészetben - bár az újításokat ott sem vetem meg - harcos hagyományörző vagyok.

Juhász Zsolt: Metszet (Első díj)

Kutszegi Csaba: Anyanyelven táncolók